

Věc C-824/19

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora**

Datum doručení:

12. listopadu 2019

Předkládající soud:

Varchoven administrativen sad (Bulharsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

31. října 2019

Navrhovatelé v řízení o kasačním opravném prostředku:

TC

UB

Odpůrce v řízení o kasačním opravném prostředku

Komisija za zaščita ot diskriminacia

VA

Vedlejší účastník řízení:

Varchovna administrativna prokuratura

Předmět původního řízení

Kasační stížnosti proti peněžitým sankcím, které byly uloženy dvěma soudcům z důvodu diskriminace nevidomé osoby na základě znaku „zdravotní postižení“, neboť jí neumožnili účast na trestním řízení před soudem v roli přisedícího.

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Výklad čl. 5 odst. 2 Úmluvy Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením a čl. [2] odst. 1, 2 a 3 a čl. 4 odst. 1 směrnice Rady

2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání; článek 267 SFEU

Předběžné otázky

- 1) Vede výklad čl. 5 odst. 2 Úmluvy Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením a čl. [2] odst. 1, 2 a 3 a čl. 4 odst. 1 směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání k závěru, že je přípustné, aby nevidomá osoba působila jako přísedící a mohla se účastnit trestního řízení nebo:
- 2) Je konkrétní zdravotní postižení trvale nevidomé osoby znakem, který představuje zásadní a rozhodující požadavek na činnost přísedícího, jehož existence odůvodňuje nerovné zacházení a nezakládá diskriminaci na základě znaku „zdravotní postižení“?

Ustanovení mezinárodního práva uváděná předkládajícím soudem

- 1 Úmluva Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením, která vstoupila v platnost 3. května 2008 a byla schválena jménem Evropského společenství rozhodnutím Rady 2010/48/ES ze dne 26. listopadu 2009 (Úř. věst. 2010, L 23, s. 23) - články 1, 4, 5 a 27.

Citované předpisy unijního práva

Článek 21 Listiny základních práv Evropské unie

Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání (Úř. věst. 2000, L 303, s. 16; Zvl. vyd. 05/04, s. 79) – body 6, 17, 23 a 37 odůvodnění, články 1 až 4 a článek 18.

Předpisy vnitrostátního práva uváděné předkládajícím soudem

Konstitucia na Republika Bulgaria (Ústava Bulharské republiky, DV č. 56 ze dne 13. července 1991) – článek 6 (rovnost před zákonem; nepřipustnost omezení práv na základě určitých znaků) a článek 48 (právo na práci; povinnost státu vytvořit podmínky pro naplnění práva na práci, zejména pro osoby se zdravotním a duševním postižením)

Zakon za zaštita ot diskriminacia (zákon na ochranu před diskriminací, DV č. 86 ze dne 30. září 2003) – článek 4 (zákaz diskriminace na základě vyjmenovaných znaků, včetně zdravotního postižení), článek 7 (případy, které nejsou diskriminací, mimo jiné nerovné zacházení s osobami na základě znaku, který souvisí s jedním

z důvodů diskriminace uvedených v článku 4, představuje-li dotčený znak pro druh určitého povolání nebo určité činnosti nebo podmínky jeho/jejího výkonu podstatný a rozhodující profesní požadavek, je-li cíl legitimní a nepřekračuje-li požadavek meze toho, co je k dosažení tohoto cíle nezbytné), článek 40 (úkoly Komisia za zaštita ot diskriminacia [Komise na ochranu před diskriminací]), článek 50 (řízení před Komisí) a článek 68 (možnosti soudního přezkumu rozhodnutí Komise).

Zakon za sadebnata vlast (zákon o organizaci soudů, dále jen ZSV, DV č. 64 ze dne 7. srpna 2007) – článek 66 (obsazování soudních kolegií soudu prvního stupně přisedícími; práva a povinnosti přisedících) a článek 67 (požadavky na přisedící týkající se věku, adresy, vzdělání, neodsouzení pro úmyslné trestné činy a neexistence psychických onemocnění).

Nakazatelno-procesualen kodeks (trestní řád, dále jen NPK, DV č. 86 ze dne 28. října 2005) – článek 1 (cíle trestního řádu), článek 8 (obsazení soudních kolegií soudu přisedícími; stejná práva pro přisedící a soudce), článek 13 (povinnost soudu přijmout všechna opatření ke zjištění objektivní pravdy), článek 14 (rozhodování soudu na základě vnitřního přesvědčení, které se zakládá na objektivním, obsáhlém a úplném hodnocení všech okolností) a článek 18 (zásada bezprostřednosti - soud opírá svá rozhodnutí o důkazní prostředky, které sám získává a hodnotí).

Stručné shrnutí skutkového stavu a řízení

- 2 Řízení u správního orgánu, Komisia za zaštita ot diskriminacia (Komise na ochranu před diskriminací, dále jen „KZDiskr.“), bylo zahájeno na základě stížnosti podané VA proti soudkyni UB u Sofijski rajonen sad (Okresní soud v Sofii, dále jen „SRS“) a proti předsedovi SRS, kterým byl v té době TC.
- 3 Pracovní schopnost stěžovatelky VA [v řízení] u Komise je z důvodu ztráty zraku trvale a celoživotně omezena. VA dokončila studium právních věd a v roce 1977 s úspěchem složila zkoušku odborné způsobilosti v oblasti práv. Byla zaměstnána u Sajuz na slepíte (Svaz nevidomých) a ve strukturách Evropské unie nevidomých. V roce 2014 byla v rámci řízení vedeného u Stoličen obštinski savet (Sofijská městská rada) připuštěna jako přisedící a přidělena k SRS. Dne 25. března 2015 složila u tohoto soudu přísahu jako přisedící. Podle protokolu ze dne 23. března 2015 o přidělování přisedících soudním kolegiím losem byla VA přidělena jako přisedící k šestému trestnímu senátu. Podle informace předsedy SRS se VA v době od 25. března 2015 do 9. srpna 2016, kdy vstoupila v platnost změna článku 72 ZSV o elektronickém přidělování přisedících, nezúčastnila žádného ústního jednání.
- 4 Ve stížnosti, kterou bylo zahájeno správněprávní řízení u KZDiskr., a také v projednávaném řízení VA tvrdí, že UB jako soudkyně šestého trestního senátu SRS, ke kterému byla jako přisedící přidělena, ji nepřipustila k účasti na trestních řízeních před soudem. VA dále argumentuje, že se dopisem ze dne 29. května

2015 obrátila na předsedu SRS a požádala o přidělení jinému soudci, aby mohla vykonávat své právo na práci přisedící, na což však neobdržela odpověď. Má za to, že soudkyně UB a předseda SRS ji z důvodu jejího zdravotního postižení znevýhodnili.

- 5 Ve svých vyjádřeních předložených v rámci řízení u KZDiskr. soudkyně UB uvedla, že druh povinností vyplývajících z úkolu přisedícího v trestním řízení, jakož i požadavek disponovat určitými specifickými fyzickými znaky, které souvisí se schopností soudního kolegia plnit své pravomoci, nespádají do oblasti působnosti antidiskriminačního ustanovení čl. 4 odst. 2 ZZDiskr. UB uvádí argumenty pro použití ustanovení čl. 7 odst. 1 bodu 2 ZZDiskr., podle nichž nerovné zacházení s VA na základě znaku, který souvisí s důvodem diskriminace „zdravotní postižení“, představuje vzhledem k povinnostem přisedícího zásadní a rozhodující požadavek, který je objektivně odůvodněný a sleduje legitimní cíl, a sice dodržování zásad NPK, který stanoví úkoly přisedících.
- 6 TC předložil písemná vyjádření, v nichž byly uvedeny argumenty pro použití čl. 7 odst. 1 bodu 2 ZZDiskr., podle něž druh „zdravotního postižení“ VA omezuje plnění specifických úkolů přisedící a vedl by k porušení zásady bezprostřednosti, jakož i k porušení zásad zjištění objektivní pravdy a rovné účasti veřejnosti na trestním řízení.
- 7 Rozhodnutím ze dne 6. března 2017 KZDiskr. konstatovala, že TC a UB diskriminovali VA na základě znaku „zdravotní postižení“ podle čl. 4 odst. 2 ve spojení s čl. 4 odst. 1 ZZDiskr. a s § 1 bodem 7 Dopolnitelните распорядби на ZZDiskr. (doplňující ustanovení k ZZDiskr.). V souladu s tím byla podle čl. 80 odst. 1 ZZDiskr. stanovena TC peněžitá sankce ve výši 250 leva a UB peněžitá sankce ve výši 500 leva. V souladu s čl. 47 odst. 6 ZZDiskr. bylo TC a UB doporučeno, aby se v budoucnu nedopouštěli dalších porušení stávajícího práva na ochranu proti diskriminaci. Stížnost VA týkající se údajné diskriminace z důvodu pohlaví byla odmítnuta jako nepodložená.
- 8 TC a UB napadli toto rozhodnutí KZDiskr. u Administrativen sad Sofia grad (Správní soud města Sofie). Ten shledal, že napadené rozhodnutí KZDiskr. je právoplatným správním aktem a žaloby zamítl.
- 9 Administrativen sad (správní soud) měl za to, že vzhledem k zákonnému zákazu nerovného zacházení na základě určitých znaků chráněných zákonem a právu jednotlivce na rovné podmínky pro přístup k povolání a práci, na možnosti jejich výkonu a dalšího rozvoje bez ohledu na znaky podle čl. 4 odst. 1 zakotveného v článku 26 ZZDiskr. je nepřijatelné, „zásadně“ stanovit omezení, příp. omezovat přístup k výkonu určitého povolání nebo určité činnosti, v projednávané věci činnosti přisedícího, na základě domněnky, že dotčené zdravotní postižení neumožňuje jejich plnohodnotný výkon. Mimořádnost trestního řízení skutečně vyžaduje, aby přisedící při plnění svých pravomocí dodržovali zásady trestního řízení týkající se bezprostřednosti, zjištění objektivní pravdy a vytvoření vnitřního přesvědčení příslušným soudním kolegiem. Podle názoru soudu prvního stupně

však tato zvláštnost nemůže mít tak absolutní účinek, aby docházelo k omezování práva na přístup k určitému povolání nebo určité činnosti zakotveného konkrétně v ZZDiskr. a obecně v bulharském právu. Domněnka, že existence onemocnění nebo zdravotního postižení v každém případě zbavuje osobu určitých vlastností, představuje neodůvodněné a diskriminující zacházení. Hovoří pro to i okolnost, že VA se poté, co dne 9. srpna 2016 vstoupila v platnost změna článku 72 ZSV zavádějící elektronické přidělování přísedících, zúčastnila mnoha hlavních líčení v trestním řízení, za něž obdržela odměnu.

- 10 Proti rozsudku soudu prvního stupně byly podány opravné prostředky k Varchoven administrativen sad (Nejvyšší správní soud). Ten má za to, že pro správné rozhodnutí sporu je nezbytný výklad unijních ustanovení.

Stručné vylíčení stanovisek účastníků řízení

- 11 Hlavní námitkou navrhovatelky UB je to, že hmotné právo, a sice ZZDiskr., nebylo v projednávané věci správně použito, a sice zobecněním práva na přístup k určitému povolání nebo určité činnosti zakotveného v bulharském a mezinárodním právu ze strany soudu prvního stupně, čímž byl zákon na ochranu před diskriminací uplatněn v rozporu se zákonem vyšší právní síly NPK a v něm stanovených zásad trestního řízení, a sice se zásadou bezprostřednosti podle článku 18 NPK a zásadou zjišťování objektivní pravdy podle článku 13 NPK, kterou jako soudkyně při posuzování případů u Rajonen sad (okresní soud) musí dodržovat a podle níž musí zajistit stejné hodnocení důkazních prostředků všemi členy soudního kolegia, jakož i to, že každý člen soudního kolegia si udělá bezprostřední dojem o chování účastníků řízení.
- 12 Navrhovatel TC se domnívá, že napadené soudní rozhodnutí je stíženo právní vadou, neboť v něm bylo konstatováno, že se čl. 7 odst. 1 bod 2 ZZDiskr. nepoužije. Tvrdí, že projednávaná věc spadá do oblasti působnosti této právní normy. Mimoto je nutno se s přihlédnutím k výkonu činnosti přísedících a jejich povinností domnívat, že se osoby, jejichž zdravotní postižení by vedlo k porušení zákonem a Ústavou Bulharské republiky upraveným zásadám bezprostřednosti, zjištění objektivní pravdy a vytvoření si vnitřního přesvědčení vedoucího soudního kolegia, nemohou účastnit aktivně a v plném rozsahu.

Stručné vylíčení odůvodnění předběžné otázky

- 13 Předkládající soud má za to, že VA je z důvodu trvalé ztráty zraku fyzickou osobou se zdravotním postižením.
- 14 Vnitrostátní právo obsahuje systém právních úprav, který zásadně zajišťuje ochranu osob se zdravotním postižením a zakazuje jakoukoliv diskriminaci z důvodu znaku „zdravotního postižení“. Na druhou stranu jsou stanoveny výjimky, které odůvodňují nerovné zacházení na základě znaku, který souvisí s jedním z důvodů diskriminace, pokud dotčený znak představuje vzhledem k druhu určitého

povolání nebo určité činnosti nebo podmínek jeho/jejich výkonu zásadní a rozhodující profesní požadavek, cíl je legitimní a požadavek nepřekračuje meze toho, co je k dosažení tohoto cíle nezbytné.

- 15 Předkládající soud považuje za nejasné, do jaké míry je nerovné zacházení založené na zdravotním postižení s osobou s takovýmto zdravotním postižením při výkonu činnosti příslušného přípustné s ohledem na ustanovení úmluvy OSN, Listiny základních práv Evropské unie a směrnice 2000/78/ES.
- 16 K nerovnému zacházení sice dochází na základě chráněného znaku „zdravotní postižení“, souvisí však s požadavky a uplatňováním zásad trestního řízení; je možné, že příslušná právní úprava a judikatura jsou v rozporu s požadavkem nabídnout všem osobám se zdravotním postižením stejné šance na zaměstnání.
- 17 Při posouzení nezbytnosti předložit žádost o rozhodnutí o předběžné otázce přihlédl předkládající soud také k požadavku, že směrnice 2000/78/ES musí být vykládána v souladu s úmluvou s OSN. Ta požaduje s ohledem na projednávanou věc stejnou a účinnou právní ochranu před každou diskriminací osob se zdravotním postižením, a to z jakýchkoliv důvodů, a sice nejen na základě určitých chráněných osobních znaků, které jsou stanoveny v sekundárním právu Unie.
- 18 Ustanovení mezinárodního práva a sekundární právo Evropské unie požadují jednotný a shodný výklad použitelných ustanovení, což spadá do pravomoci Soudního dvora Evropské unie.
- 19 Z výše uvedených důvodů rozhodl Varchoven administrativen sad (Nejvyšší soudní dvůr) přerušit řízení a předložit žádost o rozhodnutí o výše uvedených předběžných otázkách Soudnímu dvoru Evropské unie.